

Meşhur Müfessirler ve Örnek Metinler - III

Editörler

Mürsel Ethem
Yusuf Topyay
Mehmet Akın
Ramazan Ünsal

Yazarlar

Abdullah Bayram	Sıddık Baysal
Mehmet Demirci	Recep Orhan Özel
Arslan Karaoğlan	Mürsel Ethem
Mehmet Akın	Mehmet Kaya
Mehmet Demir	Mehmet Bağış
Nefise Efe	Aykut Kaya
Ramazan Ünsal	Yusuf Topyay
İsmail Çalışkan	Mustafa Kara
Ahmet Özdemir	Muhammet Karaosman
Emrullah Ülgen	Süleyman Gür
Hanefi Şola	Resul Ertuğrul
Ali Rıza Gül	Abdurrahman Altuntaş
H. Merve Çalışkan Başer	Mustafa Kayhan
Osman Aslan	

ISBN: 978-625-7305-51-8

1. Baskı

Aralık, 2021 / Ankara
2200 Adet

Yayın Sertifika No / 46683

Matbaa Sertifika No / 46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 417

Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

Kitaptaki bölümlerin hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
KURTUBÎ VE EL-CÂMÎ‘ Lİ-AHKÂMÎ‘L-KUR’ÂN	9
<i>Abdullah Bayram</i>	
Kurtubî’nin Tefsir Anlayışı.....	12
<i>Mehmet Demirci</i>	
Kurtubî Tefsiri’nde Ahkâm Tefsiri Metodolojisi (Makâsîdü’ş-şerîa Temelinde).....	17
<i>Abdullah Bayram</i>	
Kurtubî Tefsirinde Kuşatıcı (Umûmî) Nitelikteki Yorumların Tercihi.....	25
<i>Arslan Karaoğlan</i>	
Kurtubî Tefsirinde Kıraatin Ahkâma Etkisi.....	31
<i>Mehmet Akın</i>	
Kurtubî Tefsirinde İstinbatu’l-Ma’nâ.....	40
<i>Mehmet Demir</i>	
Kurtubî Tefsiri’nde İsrâiliyat.....	45
<i>Nefise Efe</i>	
MUHAMMED ABDUH - MUHAMMED REŞİT RIZA VE TEFSÎRU’L-MENÂR	51
<i>Ramazan Ünsal</i>	
Tefsîru’l-Menâr’da Yorum Yöntemi.....	54
<i>İsmail Çalışkan</i>	
Tefsîrü’l-Menâr’da Islah Kavramı.....	64
<i>Ahmet Özdemir</i>	
Abduh’un Akılcı Metodunda Gayb ve Mucize Yaklaşımı.....	69
<i>Emrullah Ülgen</i>	
Tefsîrü’l-Menâr’da Âdem Kıssası.....	74
<i>Hanefî Şola</i>	
Abduh’un Kadın, Ribâ ve Sigorta Meselelerine Bazı Ahkâm Ayetleri Bağlamında Yaklaşımı.....	81
<i>Ali Rıza Gül</i>	

Abduh'un Toplumsal Kalkınmadaki Bazı Önerileri.....	91
<i>H. Merve Çalışkan Başer</i>	
TANTÂVÎ VE EL-CEVÂHİR FÎ TEFSİRİ'L-KUR'ÂNİ'L-KERÎM	95
<i>Osman Aslan</i>	
Bilimsel Tefsir ve Tantâvî Örneği.....	100
<i>Siddık Baysal</i>	
Şatbî'nin "Ümmîlik" Tezi ve Tantâvî'nin Bilimsel Tefsire Meşrûyyet Arayışı.....	108
<i>Recep Orhan Özel</i>	
Tantâvî'nin Tefsirinde Tıp Nazariyeleri.....	115
<i>Mürsel Ethem</i>	
Tantâvî'nin Tefsirinde İnsanın Yaratılışı ve Evrim Teorisi.....	124
<i>Mürsel Ethem</i>	
Tantâvî Tefsirinde Hayvanlar Âlemi.....	130
<i>Aykut Kaya - Mehmet Bağış</i>	
Tantâvî'nin Tefsirinde Keşifler ve Buluşlar.....	135
<i>Mehmet Kaya</i>	
SEYYİD KUTUB VE FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN	
<i>Yusuf Topyay</i>	
Seyyid Kutub'un Tefsirinde Takip Ettiđi Metot.....	147
<i>Mustafa Kara</i>	
Seyyid Kutub'un Tefsirinde Kur'an'a Yaklaşımı ve İdeal Toplum.....	153
<i>Muhammet Karaosman</i>	
Seyyid Kutub'un Tefsirinde (Modern) Câhiliye Anlayışı.....	158
<i>Süleyman Gür</i>	
Seyyid Kutub'un Tefsirinde Edebî Tasvir.....	163
<i>Resul Ertuğrul</i>	
Seyyid Kutub'un Tefsirinde Siyasal İçerikli Âyetler.....	170
<i>Abdurrahman Altuntaş</i>	
Seyyid Kutub'un Tefsirinde Çađdař Dönem Cihad ve Kıtal Ayetlerinin Deđerlendirilmesi.....	177
<i>Mustafa Kayhan</i>	
KAYNAKLAR	185

ÖNSÖZ

Allah (c.c.) Kur'an'ı; insanları karanlıklardan aydınlığa çıkaran, kalplerdeki dertlere deva olan, iyi davranışlarda bulunan müminlere kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeleyen, Rabbimizden bir öğüt, rahmet, inananlara yol gösterici, ölmüş kalpleri diriltten bir ruh, kendisine tutunduğumuzda bizi aydınlığa, olgunluğa, izzet ve şerefe götürecektir olan Allah'ın sapasağlam ipi ve her şeyi tastamam açıklayan bir rehber olarak tanımlamaktadır.

Kur'an'ın asıl amacı, “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım” ayeti mucebince, insanların kulluk bilincine ulaşarak, düşmüş oldukları dalalet bataklığından ve ahlaki yozlaşmadan kurtulup böylece dünya ve ahiret mutluluğuna erişmelerini sağlamaktır. Bunun için Kur'an insanlara, nasıl yaşamaları gerektiğini izah etmektedir.

İnsanlığı dalalet bataklığından ve ahlaki yoksunluktan kurtaracak prensipleri ihtiva eden Kur'an'ın, muhatapları tarafından iyice anlaşılması gerekmektedir. Ancak Kur'an'da, her okuyucunun kolayca anlayabileceği ayetler olduğu gibi, herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilen müphem, müşkil, mücmel, mutlak ve müteşâbih gibi ayetler de mevcuttur.

Yine Kur'an'da mecaz, kinaye ve teşbih gibi sanatlı kullanımların yanında daha önce kullanılagelen kavramlara Kur'an'ın nüzülü ile beraber yüklenen yeni anlamlar da söz konusudur. Bu ayetler ancak, erbabı tarafından izah edilmekle anlaşılır. Dolayısıyla insanları Allah'ın mesajı ile buluşturmanın tek yolu, mutlak surette Kur'an'ın tefsir edilmesinden geçmektedir.

Aslında Kur'an-ı Kerim, tefsir edilmesini ve ayetler üzerinde sıkı bir düşünsel faaliyette bulunulmasını bizatihi kendisi istemektedir. Örneğin;

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

(O peygamberleri) apaçık belgeler ve kitaplarla gönderdik. İnsanlara, kendilerine indirileni açıklamaları ve onların da (üzerinde) düşünceleri için sana bu Kur'an'ı indirdik. (Nahl 16/44)

أَفَلَا يَتَذَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

Öyleyse, onlar bu Kur'an üzerinde hiç düşünmezler mi? Yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var? (Muhammed 47/24)

... فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

...O halde bu insanlara ne oluyor da kendilerine bildirilen hakikati kavramaya yanaşmıyorlar?(Nisa 4/78)

أَفَلَمْ يَتَذَبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

Onlar bu sözü (Kur'an'ı) hiç düşünmediler mi? Yoksa kendilerine, daha önce geçmişteki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi? (Müminun 23/68)

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ

(Bu Kur'an), ayetlerini iyiden iyi düşünsünler, temiz akıl sahipleri ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz feyz kaynağı bir kitaptır.(Sad 38/29)

Yukarıda görüldüğü gibi kendi üzerine düşünmeyi emreden ayetler gereği, Kur'an'ı anlayabilmek için, onun tefsirine elbette ihtiyaç vardır.

6 Kur'an'ın Kur'an'dan (Kur'an'ın Kur'an'la tefsiri) sonra ilk müfessiri Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Tefsirlere ve hadis kitaplarına baktığımızda Hz. Peygamber'in Kur'an'ın tefsirine yönelik ifadelerini görmemiz mümkündür. Kur'an'ın ikinci müfessiri ise sahabedir. Sahabe-i Kiram Kur'an'ı baştan sonuna kadar tefsir etmemişlerdir. Bunun ana sebeplerinden biri, Kur'an dilinin sahabenin kullandığı dil ile aynı olmasıdır. Bundan dolayı onlar sadece manası kapalı olan ve anlaşılması için harici açıklamaya ihtiyaç duyulan lafızları açıklamakla yetinmiştir.

Üçüncü nesil müfessir ise tabiidir. Tabiin ise tefsiri sahabeden nakil yoluyla öğrenmiştir. Sahabe ile tabiin arasında Hz. Peygamber'i görmüş olmak, dolayısıyla anlamadığı bir konuyu bizatihi Hz. Peygamber'e sorup öğrenebilmek ve nüzul vasatına şahit olmak gibi önemli farklar söz konusudur. Tabiin Hz. Peygamber'i görmediği gibi, nüzul vasatına da şahit olamamıştır.

Tabiinden sonraki devirlerde de ecdadımız, Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik önemli eserler kaleme almışlardır. Asr-ı saadetten günümüze kadar çok sayıda Kur'an hadimi müfessir Kur'an'ı kendi kavrayış ve

birikimi nispetince açıklama gayreti içerisine girmiştir. Unutulmamalıdır ki tefsirler müfessirlerin kültürel alt yapısının izlerini taşıdığı gibi dönemin fikri akımlarını ve bilimsel kabullerini de görmezden gel(e)memiştir. Kuşkusuz her müfessirin kaleme aldığı eser kıymetlidir ve İlahi mesajın insanlarla buluşmasında önemli rol oynamaktadır.

Bilindiği gibi her müfessirin kendine has bazı özellikleri vardır. Mesela bazı müfessirler Kur'an'ı açıklarken onun dilsel boyutuna; bazıları fikhî boyutuna; bazıları kelimî boyutuna, bazıları da tasavvufî boyutuna ağırlık vermişlerdir. Buna göre, dilsel bir açıklamayı işari tefsirde, tasavvufa yönelik bir açıklamayı da fikhî tefsirde aramak yanlış olmamakla beraber pek isabetli değildir. Dolayısıyla her müfessirin tefsiri, yazarının ilgi ve birikimine göre şekillenmektedir. Bu noktadan hareketle biz de tefsir alanında çok önemli izler bırakan ve Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik ciddi katkılar sağlayan bazı müfessirleri, öne çıkan birtakım hususiyetlerine binaen muhatapları ile buluşturmak istedik. Bu itibarla araştırma kitabımızın üçüncüsünde Kurtubî, Muhammed Abduh - Muhammed Reşit Rıza, Tantâvî ve Seyyid Kutub'u çalıştık.

Kurtubî'yi tercih etmemizin sebebi;

Tefsir ilminin tedvininden itibaren hüküm ayetlerini açıklamaya gayret eden müfessirler arasında Kurtubî'nin ayrı bir yer edinmiş olması, eserinin tüm ahkâm ayetlerinin ve hukuk normlarının yorumlandığı biricik tefsir olması, ayetleri tefsir ederken ahkâm konularına ayrıntılı bir şekilde yer vermesi, ayetlerin çeşitli hükümlere nasıl delil ve dayanak teşkil ettiğini göstermesi ve telifinden beri İslâm ilim ve kültür hayatını etkilemiş olması...

Muhammed Abduh - Muhammed Reşit Rıza'yı tercih etmemizin sebebi;

Klasik tefsirlerden farklı olarak Menâr, hoca ile öğrencinin yani Abduh ile öğrencisi Reşid Rıza'nın birlikte yazdıkları bir tefsir olması, bu ortak eserin tasavvur, anlayış, yaklaşım, muhteva ve kendine özgü metoduyla yeni bir açılım getirmesi, modern çağda İslami uyanışın savunucularından sayılmaları, taklitçilik yüzünden durgun olan İslam düşüncesinin ancak akılcılıkla, içtihat ruhunu canlandırmakla kurtulacağını savunmuş olmaları, İslam düşüncesinin İslam toplumunun hayatına

katılımında ıslahatçı bir metot takip ederek Kur'an merkezli bir tefsiri benimsemiş, bu yolda büyük çabalar sarf etmiş olmaları...

Tantâvî'yi tercih etmemizin sebebi;

Dini ilimlerinin yanında matematik, mühendislik, felsefe, astronomi, bitki, tabiat ve kimya gibi pozitif ilimlerle de meşgul olması hasebiyle tefsir literatüründe örneğine pek rastlanmayan bir tarzda Kur'an ayetlerini tefsir etmesi, modern dönem bilimsel tefsir akımının en önemli örneği olarak Kur'an-ı Kerim'in baştan sona ilmi tefsir usulüne göre yazılmış ilk ve tek tefsir örneği olarak gösterilmesi...

Seyyid Kutub'u tercih etmemizin sebebi;

İctimaî-edebeî tefsir ekolünün önemli isimlerinden olması, eserinde klasik tefsir geleneğinden ziyade modern hermenötik metodu kullanarak Kur'an'ın gölgesinde gündelik hayata dokunup, toplumun ıslahını ve ideal bir nesil ve toplum yetiştirmeyi gaye edinmesi, Kur'an'ı, İslam toplumunun düştüğü ve kalkacağı yer olarak görüp Kur'an'ın mükemmel üslubuna dikkat çekerek ondan uzaklaşan Müslümanların ilgisini yeniden Kur'an'a yönlendirmek isteyen aksiyoner bir müfessir olması...

8

Bu çalışmamızda yukarıda ismi geçen dört müfessirle alâkalı müfessirlerin özellikle temayuz ettikleri altışar konu tespit edilmiştir. Her bir konunun yazarı alanında uzman farklı üniversitelerden yirmi yedi akademisyen yer almaktadır. Bu çalışmamızın bidayetinden nihayetine kadar emeği geçen bütün hocalarımıza ve Grafiker Yayınları ailesine ayrı ayrı teşekkür ediyoruz.

Editörler

**Mürsel Ethem - Yusuf Topyay
Mehmet Akın - Ramazan Ünsal
Ankara, 2021**